

SEKCIJA
ZA
MUZEJSKO
DOKUMENTACIJO

Spletno strokovno srečanje 2

GRADIVO, PRIDOB�JENO NA TERENU

12. 2. 2024, 9.00-10.00

Pripravila: Nina Sotelšek, Mestni muzej Krško

Srečanje bomo snemali za potrebe priprave končnih sklepov.

VSEBINA 1. SREČANJA:

- evidentirati različne primere, ko naletimo na predmete, ki nimajo znanega / urejenega lastništva ter
- se pogovoriti o delovnih procesih.

VSEBINA DANAŠNJEGA SREČANJA:

- kako **uredimo lastništvo najdenega predmeta v muzeju**, da ga bomo lahko inventarizirali in kasneje uporabljali v nadaljnjih muzejskih procesih.

NEKAJ VIROV:

- *The Legal and Ethical Status of Museum Collections: Curatorially Motivated Disposals*, 2015, Museums Association, dostopno prek: <https://collectionstrust.org.uk/resource/the-legal-and-ethical-status-of-museum-collections-curatorially-motivated-disposals/>
- *Spectrum: The UK Museums Collections Management Standard 5.1*, 2022, Collection Trust, dostopno na <https://collectionstrust.org.uk/spectrum/spectrum-5/>
- Tehmina Goskar: *Ownership and ethics in public museums*, 2021, dostopno prek: <https://curatorialresearch.com/ethics/ownership-and-ethics-in-public-museums/>
- Freda Metassa: *Museum Collection Management*, 2011, Facet Publishing
- Skupnost muzejev Slovenije: *Izločanje predmetov, ki morda niso vaši*, dostopno prek: <http://www.sms-muzeji.si/ckfinder/userfiles/files/20%20Izlocanje%20predmetov%2C%20ki%20morda%20niso%20vasi.pdf>

Muzejske zbirke = javna dediščina

Javno poslanstvo = dobro gospodarjenje in etična zaveza

odgovorno pridobivanje in zagotavljanje: zakonito lastništvo, trajnost, dokumentacija, dostopnost in odgovorno črtanje iz inventarja

Lastništvo muzejskih predmetov in gradiva:

- muzej dolžen izkazovati lastništvo nad predmeti v zbirkah,
- osnoven pogoj za razvoj zbirk.

ICOM kodeks muzejske etike

2.2. Veljavno lastništvo

Muzej ne sme pridobiti nobenega predmeta ali primerka z nakupom, darilom, izposajo, volilom ali izmenjavo, **če ni prepričan o veljavnem lastništvu**. Dokazilo o zakonitem lastništvu ponekod še ne pomeni, da je lastništvo tudi veljavno.

2.3. Provenienca in obvezna skrbnost

Pred pridobitvijo mora muzej storiti vse, kar je v njegovi moči, in ugotoviti, ali je bil predmet ali primerek, ponujen v nakup, kot darilo, na posodo, kot volilo ali za izmenjavo, morda nezakonito pridobljen v državi izvora ali vmesni državi, v kateri je bil lahko v zakonitem lastništvu (z matično državo muzeja vred). Zato mora z obvezno skrbnostjo **ugotoviti historiat predmeta od odkritja ali izdelave**.

2.4. Predmeti in primerki nepooblaščenega ali neznanstvenega terenskega dela

Muzeji ne smejo pridobiti predmetov, če obstaja utemeljen sum, da so bili pridobljeni z nepooblaščenim, neznanstvenim ali namernim uničenjem ali poškodovanjem spomenikov, arheoloških ali geoloških najdišč ali naravnih vrst in habitatov. Prav tako **ne sme pridobiti predmetov, če o najdbi ni bil obveščen lastnik** ali uporabnik zemljišča ali pristojne zakonite ali državne oblasti.

ICOM kodeks muzejske etike

3.3. Terensko zbiranje

Muzeji, ki izvajajo terensko zbiranje, morajo ravnati v skladu z akademskimi standardi in veljavnimi državnimi in mednarodnimi predpisi ter pogodbenimi obveznostmi. Terensko delo smejo izvajati samo ob spoštovanju in upoštevanju stališč lokalnih skupnosti, njihovih okoljskih virov in kulturnih navad, s ciljem uveljavljanja kulturne in naravne dediščine.

3.4. Izjemna pridobitev

V izjemnih okoliščinah lahko predmet brez potrjene provenience tako pomembno prispeva k znanju, da je njegova ohranitev v javnem interesu. Sprejem takega predmeta v muzejsko zbirko mora temeljiti na odločitvi strokovnjakov in ne sme biti odvisen od državnih ali meddržavnih predsodkov (glej tudi 2.11).

Predlog Pravilnika o postopku inventarizacije in vodenju inventarne knjige, 2012, Sekcija dokumentalistov SMS (v sestavi Darko Knez, Barbara Sosič, Martina Orehovec in Miha Špiček):

- 4. člen, 2. odstavek:

Pogoji za vpis v inventarno knjigo so **pravno urejeno lastništvo** predmeta premične kulturne dediščine, **urejene avtorske pravice** in da pridobitev ni v nasprotju z lokalno, državno ali mednarodno zakonodajo

in

- 4. člen, 5. odstavek:

Predmeti, **o katerih ni podatkov**, jih je podobnih v zbirki že dovolj, so preveč poškodovani, so pa pomemben del muzejskega gradiva, **ostanejo v postopku pred inventarizacijo (akcesija)** in imajo status muzejskih predmetov (in ne muzealij).

EVIDENTIRANI PROBLEMI:

- 1. Predmet je že v muzeju, inventariziran, vendar ni znanega nič o njem** (npr. lastnik, izročitelj, datum vhoda), ni bil opravljen noben korak dokumentacije: vhod, evidenca ali akcesija.

Vprašanje 1: Ali je rešitev, da se tak predmet vpiše v e-akcesijsko knjigo in kot način pridobitve označi: »najdba na terenu« ali »najdeno v muzeju«?

Vprašanje 2: Kako urediti lastništvo takemu predmetu, če o njemu nimamo podatkov?

Vprašanje 3: Ali bi se moralo tak predmet izločiti iz inventarne knjige?

EVIDENTIRANI PROBLEMI:

2. Lastnik predmetov je znan vendar pokojen, znani so njegovi potomci, ki so verjetno tudi dediči.

za *Vprašanje:* Ali se od dedičev pridobi soglasje za vpis predmetov v inventarno knjigo muzeja oziroma prenos lastništva na muzej?

3. Ali je res, da predmeti po določenem času (10 let), postanejo last muzeja in se jih lahko vpiše v muzejsko inventarno knjigo?

EVIDENTIRANI PROBLEMI:

4. **Predmeti najdeni med obnovo neke stavbe, ki jo je kupila občina (nova lastnica).**

Vprašanje: Kdo je izročitelj teh predmetov? Nova lastnica ali prejšnji lastnik?

5. **Podjetje Almira:** kustosinje so ob propadu podjetja iz prostorov odnesle določeno gradivo, za katero so menile, da bi bilo dediščina. Nekaj predmetov (oblačil) je vzela modna oblikovalka, ki je s podjetjem sodelovala kot ustvarjalka kolekcij, del predmetov pa uslužbenka iz občine. Predmeti so bili daljši čas shranjeni v občini, nato pa jih je le-ta predala pristojnemu muzeju. Podjetje je šlo v stečaj, zato muzejski delavci ne morejo ugotoviti, kdo je pravni naslednik podjetja in s tem predmetov v zapuščeni tovarni. Znani so tudi nekateri posamezniki, ki so s podjetjem sodelovali kot avtorji: npr. modna oblikovalka in fotograf.

Vprašanje 1: Kdo je podpisnik prenosa lastništva, če ni znanega pravnega naslednika?

Vprašanje 2: Ali je smiselno urejati prenos avtorstva iz gradiva z znanimi avtorji, čeprav niso lastniki predmetov?

EVIDENTIRANI PROBLEMI:

6. Ljudje prinesejo predmete za razstavo, na vpogled, vrednotenje, ipd. in ne pridejo več ponje.

Primer Narodnega muzeja:

- i. vse predmete, »najdene na terenu« ali če se kako drugače znajdejo v muzeju **evidentirajo**,
- ii. **dokler obstaja kakršnakoli možnost po zahtevku vrnitve predmeta ga ne inventarizirajo**,
- iii. dokler lastništvo ni povsem jasno, podprto s kupoprodajno ali darilno pogodbo, novih predmetov ne inventarizirajo in **ostanejo v fazi evidentiranja**.

EVIDENTIRANI PROBLEMI:

7. Kaj pomeni »*najdba na terenu*«?

Ali je status »*najdba na terenu*« oz. »*najdeno v muzeju*« legitimen?

8. Kako lastniško rešiti predmete, ki imajo v inventarni knjigi oznako »*najdeno v muzeju*«?

DVA GLAVNA PROBLEMA:

1. Predmeti, ki jih najdemo zunaj muzeja, bi jih radi umestili v zbirko in zanje ne vemo lastnika?

- Najdemo lastnika ali pravnega naslednika predmeta,
- se dogovorimo za predajo lastništva predmeta,
- vsak korak dokumentiramo – vsak dopis poslan po elektronski pošti, potrdilo o priporočeni pošti (če smo pošiljali po pošti), zaznamek telefonskega klica (zabeležimo kraj, čas pogovora, telefonsko številko, vsebino pogovora, morebitni dogovor).
- Hrvaška zakonodaja ne predvideva možnosti, da predmet pride v muzej brez znanega lastnika. Če v muzeju že obstaja tak predmet, se postopa kot je opisano zgoraj.

DVA GLAVNA PROBLEMA:

- 2. Predmeti, ki jih že imamo v muzeju in zanje ni ustrezne dokumentacije** (dokazil o lastništvu, načinu vhoda predmeta v muzej, sledi, ki bi nas pripeljale do lastnikov)
 - Jih pustimo tako in se v primeru priglasitve posameznika, da je lastnik predmeta, lotimo dokazovanja.
 - Temeljito pregledamo vso dokumentacijo, iščemo vsak možen dokaz o lastništvu (zabeležen telefonski pogovor, opomba pri vhodni dokumentaciji, pregledati kataloge, če je bil predmet publiciran, ...).
 - Hrvaška: imajo enake primere. Če je predmet brez dokazil o lastništvu že inventariziran ga obravnavajo kot vsak drug predmet – ga razstavljajo, publicirajo, objavljajo na spletu in v registru. Dejstva, da nimajo urejenega lastništva predmeta ne skrivajo in če se javi lastnik, to takrat obravnavajo. Tega postopka nimajo opredeljenega v zakonodaji, ampak tako delajo v praksi.

Hvala za pozornost in sodelovanje!

Vabljeni, da se vpišete v Sekcijo za muzejsko dokumentacijo.

Predloge in želje pošljite na e-naslov **sekcija.md@gmail.com**